

La demografia del Segrià segons els censos moderns

Josep IGLÉSIES

El Segrià

Prenem com a inici del present treball l'any 1857, que coincideix amb l'establiment del primer cens de població amb tècnica moderna i gairebé també concorda amb la realització de l'obra del canal d'Urgell, que amb tanta de manera havia de contribuir a la prosperitat de la comarca del Segrià i a la de les altres comarques del seu veïnatge. Una quarantena d'anys més tard havia també d'efectuar-se la construcció del canal d'Aragó i Catalunya que, per semblant, afecta a la comarca.

L'any 1857 els ajuntaments que constitueixen el Segrià sumaven 58.332 habitants¹, amb una densitat de població de 41,05 habitants per quilòmetre quadrat, calculada a base de 1.420,85 quilòmetres quadrats, que li atribueix la Comissaria d'Economia de la Generalitat l'any 1937² i 39,70 habitants ídem calculada a base de 1.469,20 quilòmetres quadrats, que proporciona la suma de les superfícies territorials dels ajuntaments, segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística de Madrid³. A base del primer càlcul, l'any 1857 hi havia al Principat 22 comarques amb densitat de població superior al Segrià i 15 amb densitat inferior. Deu de les primeres tenien plataforma marítima, altres 4 pertanyien a la Fossa de Móra d'Ebre, 4 a la Depressió Central i una al Pre-pirineu. De les 15 amb densitat de població inferior al Segrià, n'hi havia 2 de marítimes, altres 2 de la Fossa de Móra d'Ebre, 3 de la Depressió Central i 8 del Pirineu-Pre-pirineu. Si hi incloem en el comput la Catalunya de sobirania francesa, trobem que el Rosselló tenia densitat superior al Segrià i la Cerdanya, el Capcir, el Conflent i el Vallespir la tenien inferior. La densitat de població del Segrià era inferior a la mitjana del Principat, que aleshores era de 51,55 habitants per quilòmetre quadrat i, si hi afegim la Catalunya sotmesa a l'estat francès, descendia a 50,97 ídem. El dit any 1857 el Segrià contenia el 3,53% de la població de la Catalunya estricta i el 3,20 del conjunt territorial català que inclou les dues parts d'ençà i d'enllà de les Alberes.

A partir de 1857, el conjunt del Segrià ascendeix ininterrompudament fins a l'any 1920, que obté 92.061 habitants. Aleshores havia experimentat un increment de 33.729 habitants, amb un coeficient positiu del 57,82%. En el curs dels 63 anys, l'augment més considerable l'havia aconseguit en l'espai intercensal del 1910 al 1920, amb un guany de 19.457 habitants, en l'espai intercensal del 1910 al 1920, amb un guany de 19.457 habitants, equivalent a un 26,79% sobre els 72.604 habitants que tenia l'any 1910. En els 16 anys, entre 1920 i 1936, la comarca experimenta una minva de 2.508 habitants, amb un percentatge negatiu del 27,24%. A continuació l'augment torna a ésser progressiu fins a l'any 1981, en passar de 89.553 a 171.287 habitants, amb un increment de 81.734 en xifres absolutes i un coeficient del 91,26%. L'espai intercensal més positiu d'aquest darrer període el proporciona els cinc anys 1965-1970, amb una addició de 20.768 habitants sobre els 131.991 que registrava l'any 1965, o sigui un coeficient del 15,73% i un teòric anual de 4.153. Transportat l'espai intercensal a deu anys, l'augment entre 1960 i 1970 resulta ésser de 30.315 habitants i un coeficient del 24,75%.

En el conjunt dels 124 anys considerats, la comarca ha obtingut un guany de 112.955 habitants, que constitueix un percentatge positiu del 193,64%. L'any 1981, amb els seus 171.287 habitants, el Segrià tenia una densitat de població de 120,55 habitants per quilòmetre quadrat, calculats a base de 1.420,87 quilòmetres quadrats que li assigna la Comissaria d'Economia de la Generalitat republicana, i 116,60 a base dels 1.469 quilòmetres quadrats que li trobem sumant les superfícies territorials dels ajuntaments que el componen, tal com apareixen indicades al nomenclàtor estatal. L'indicat 1981, el Segrià tenia solament 10 comarques amb densitat de població superior a la seva. Eren el Barcelonès —15.955 habitants per quilòmetre quadrat—, el Baix Llobregat —1.086 ídem—, el Maresme —636 ídem—, els dos Vallès —342 i 741 ídem—, el Gironès —163 ídem—, el Garraf —266 ídem—, el Tarragonès —440 ídem—, el Baix Camp —176 ídem— i l'Alt Penedès —124,50 ídem—. Sis d'aquestes comarques tenien plataforma marítima i les altres quatre pertanyen a la Depressió Pre-litoral. Altres 27 comarques catalanes tenien densitats inferiors a la del Segrià. Si hi considerem també la part de la Catalunya de sobirania estatal francesa, cal indicar que el Rosselló es mantenia amb densitat de població —191 h/km²— superior a la d'aquella darrera comarca i les altres quatre comarques de l'altra banda de les Alberes la conservaven inferior. Les comarques del conjunt català, que més s'atansaven al Segrià, eren el Baix Empordà i el Bages, que oferien densitats del 115,90 i 115,43 respectivament. Aleshores la densitat mitjana del Principat era de 185,91 habitants per quilòmetre quadrat, a base dels 32.049 quilòmetres quadrats que li va calcular la Conselleria d'Economia de la Generalitat i 175,82 si hi afegim els 3.697 ídem de la Catalunya estimada dins l'estat francès.

Cal assenyalar que la màxima xifra de població de dret, obtinguda pel Segrià, correspon a l'any 1979 amb 173.620 habitants, i que en el parell d'anys 1979-1981 ha perdut 4.564 censats, segons les dades provisionals del Padró municipal⁴. Comparant la xifra d'habitants de dret de 1979 amb la d'habitants de fet de 1981, la minva es redueix a 2.047, equivalents a un coeficient de l'1,18%.

La distribució de les localitats del Segrià segons el volum demogràfic dels ajuntaments proporciona les taules següents:

Habitants	1857			1920			1936			1981		
	Munici.	Habs.	%	Munici.	Habs.	%	Munici.	Habs.	%	Munici.	Habs.	%
Lleida	1	19.627	33,65	1	38.165	41,46	1	36.119	40,33	1	109.573	63,97
De més de 2000	5	11.401	19,54	9	24.056	26,13	8	23.043	25,73	8	31.744	18,53
De 1000 a 2000	8	10.251	17,57	12	15.782	17,14	14	17.759	19,83	14	19.415	11,34
De 500 a 1000	20	14.287	24,49	15	11.862	112,88	13	10.192	11,38	11	7.760	4,53
De menys de 500	8	2.766	4,74	5	2.196	2,39	6	2.440	2,73	8	2.795	1,63
	42	58.332	100	42	92.061	100	42	89.553	100	42	171.287	100

A part de Lleida, el 1857 hi havia al Segrià 5 municipis de més de 2.000 habitants, amb un conjunt d'11.401 habitants i un coeficient del 19,54% sobre el total dels de la comarca. L'any 1981, de la mateixa classificació —sense Lleida— hi trobem 8 ajuntaments, amb un percentatge sobre el bloc comarcal del 18,53%, ben semblant al de 1857, però amb una suma de 31.744 habitants. D'entre mil i dos mil habitants en el cens de l'inici hi trobem 8 municipis amb 10.251 habitants i un 17,57% de coeficient sobre el total de la població del Segrià. L'any 1981, dins el mateix grup de població, hi havia 14 ajuntaments, amb 19.415 habitants de suma, i amb un coeficient de l'11,34%, molt inferior al de 1857. El descens del coeficient del grup d'entre el mig miler i el miler de registrats és encara més accentuat, puix de 20 municipis, que hi apareixen en el cens d'inici de la indicada classificació, es passa a solament 11 en la nòmina de 1981, i de contenir el 24,49% del total de la població de la comarca, es davalla a un esquifit 4,53%. Per fi, les entitats-municipals de població inferior als cinc-cents habitants són 8 el 1857 i igualment 8 el 1981, amb xifres de població de 2.766 habitants de conjunt en la primera data i 2.795 en la segona i coeficients del 4,74% el 1857 i 1,63% el 1981.

La ciutat de Lleida

Segons el cens de 1857, la capital del Segrià registrava 19.627 habitants. Era la quinta població de Catalunya en volum demogràfic, darrera de Barcelona —183.737 hab.—, Reus —28.171 id.—, Tortosa —24.977 id.— i Perpinyà —23.301 id.—. Disminueix de 70 habitants l'any 1860 i, entre aquesta data i 1887, en guanya 2.328, que representen un 11,90%. En perd 548 en els següents deu anys, amb un coeficient del 2,50% i en guanya 17.531 amb un percentatge del 82,16%, entre 1897 i 1930. L'any 1920, amb 38.165 habitants, contenia el 41,45% de la població del Segrià, i havia passat a ésser la segona localitat del Principat en volum demogràfic, darrera de Barcelona. La tercera era aleshores Sabadell amb 37.529 habitants. Reus s'havia quedat a 30.266, Tortosa a 33.044. A la Catalunya estatalment francesa, Perpinyà, però, superava a Lleida, puix registrava 53.742 habitants. En els 63 anys transcorreguts entre 1857 i 1920 la capital del Segrià havia doblat pràcticament de població.

Entre 1930 i 1936, Lleida perd 2.749 habitants, equivalents a un 7,07% i a continuació, fins a 1981, cens darrera cens, en guanya un total de 73.454, amb un percentatge del 203,38%. Entre 1857, o sigui a l'inici de període estudiat i el 1981, o sigui al final, la capital del Segrià passa de 19.627 a 109.573 habitants, amb un increment de 89.946 i un coeficient del 458,27%. L'increment teòric més considerable per any correspon al període 1965-1970, que registra un creixement de 3.968 habitants per any. El 1979 Lleida havia obtingut la xifra màxima de població amb 110.402 habitants de dret i havia davallat a 106.814 dos anys més tard, segons la mateixa estima d'habitants de dret.

El 1857 Lleida contenia el 33,64% de la població conjunta de la seva comarca i el 1981 havia ascendit a contenir el 63,97%. En aquesta darrera data, Lleida era la novena ciutat de Catalunya —inclosa la part assignada a l'estat francès— en volum demogràfic, darrera de Barcelona —1.754.900 hab.—, l'Hospitalet del Llobregat —294.033 id.—, Badalona —227.744 id.—, Sabadell —184.843 id.—, Terrassa —155.360 id.—, Santa Coloma de Gramenet —140.588 id.—, Tarragona —111.689 id.— i Perpinyà —111.302 id.⁵—. Constatem que, apart les dues darreres localitats, les altres sis, amb volum de població superior al de Lleida, totes són situades dins el cercle immediat a Barcelona, de manera que, descomptat aquest rodol i també Tarragona, Lleida resulta ésser la ciutat demogràficament més considerable de la resta de la Catalunya estricta o de sobirania espanyola.

L'any 1857, darrera Lleida, el municipi demogràficament més important de la comarca del Segrià s'esqueia ésser Seròs, amb 2.827 habitants, seguit d'Almenar que en registrava 2.360, Alguaire amb 2.127 i Alcarràs amb 2.007, úniques localitats que, juntament amb Lleida, sobrepassaven els dos milers d'habitants. L'any 1981, darrera Lleida, venien en l'ordre de volum de població: Mollerussa amb 8.349 habitants, Almacelles amb 5.311, Alcarràs amb 4.262, Almenar amb 3.617, Vilanova d'Alpicat amb 2.960, Alguaire 2.844, Aitona amb 2.237, Bell-lloc amb 2.164 i Seròs amb 1.931, totes elles amb xifra de població superior als 1.900 habitants.

El Segrià sense Lleida

És evident el pes contundent de la ciutat de Lleida damunt de la demografia de la comarca que presideix. En arribar a l'any 1981, amb el 63,97% del total de la població del Segrià residint dins la superfície del terme municipal de Lleida, és just parlar de macrocefàlia comarcal. Ja l'any 1857 la capital de la comarca contenia el 33,64% de la seva població. El percentatge s'havia reduït a un 32,72% tres anys més tard, per anar ascendent i descendent molt lleument d'un recompte a l'altre, fins el 1936 que es calculava en un 40%. En endavant l'ascens del percentatge es feia constant i sobrepassava el 50% en arribar a l'any 1960, fins a aconseguir l'indicat 63,97% en el darrer cens.

Resulta convenient veure què passa a la resta de la comarca si mentalment n'extraïem Lleida. El Segrià, sense la seva capital, el 1857 obtenia 38.705 habitants i ascendia demogràficament sense interrupció fins l'any 1920 que aconseguia 53.896 habitants, havent experimentat una addició de 15.191, amb un coeficient del 39,24%. En la desena 1920-30 perdia 865 habitants, que representaven un 1,60%. En guanyava 403 en els sis anys immediats a la guerra civil de 1936 i, entre 1936 i 1940, en perdia 3.474, amb una minva del 6,50%, la qual podem considerar com la seva contribució humana a la contesa bèl·lica. Entre 1940 i 1970, la comarca, sense la seva capital, reprenia l'ascens demogràfic amb un increment d'11.915 habitants, un coeficient del 23,84% i restava en xifres absolutes a 61.875 habitants. En els cinc anys següents, concretament en arribar al 1975, el Segrià sense Lleida sumava 61.317 habitants i n'havia perdut 568 sobre els que tenia el 1970. És una minva que no arriba a una unitat per cent. En el quinquenni teòricament havia perdut 113,60 habitants per any. Entre 1975 i 1981 la comarca, sense Lleida, guanyava 397 habitants, situant-se a 61.714 habitants. Havia arribat a un guany prolongat, any darrera any fins a 1979, amb 63.218 habitants de dret que registren els padrons municipals, i en els dos darrers anys en perdia 966 o sigui un 1,52%. Comparant la xifra del padró municipal del 1981 amb la del cens de la mateixa data, hi ha una diferència de 538 habitants.

EL SEGRIÀ

1910	1920	1930	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1857
anys	10 anys	10 anys	6 anys	4 anys	10 anys	10 anys	5 anys	5 anys	5 anys	6 anys	124
Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.
604	92.061	91.899	89.553	91.424	107.516	122.444	131.991	152.759	163.916	171.287	
667	+19.457	-162	-2.346	+1.871	+16.092	+14.928	+9.547	+20.768	+11.157	+7.371	+112,9
1,80	+26,79	-0,17	-2,55	+2,08	+17,60	+13,88	+7,79	+15,73	+7,30	+4,50	+193,4
6,70	+1.945,70	-16,20	-311	+467,75	+1.609,20	+1.492,80	+1.909,40	+4.153,60	+2.231,40	+1.228,85	+910,9
1,09	64,79	64,67	63,02	64,34	75,66	86,17	92,89	107,51	115,36	120,57	
1,42	62,66	62,55	60,96	62,23	73,18	83,35	89,85	103,98	111,58	116,60	

LLEIDA

1910	1920	1930	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1857-1981
Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.
31	38.165	38.868	36.119	41.464	52.849	63.850	71.044	90.884	102.599	109.573	
99	+13.634	+703	-2.749	+5.345	+11.385	+11.001	+7.194	+19.840	+11.715	+6.974	+89.946
23	+55,57	+1,84	-7,07	+14,79	+27,34	+20,81	+11,26	+27,92	+12,89	+6,79	+458,25%
10	+1.363,40	+70,30	-458,16	+1.336,25	+1.138,50	+1.100,10	+1.438,80	+3.968	+2.343	+1.162,33	+725,37
'8	41,45	42,29	40,33	45,35	49,15	52,14	53,82	59,49	62,59	63,97	

SEGRIÀ sense LLEIDA

1920	1930	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1857-1981
Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.
53.896	53.031	53.434	49.960	54.667	58.594	60.947	61.875	61.317	61.714	
+5.823	-865	+403	-3.474	+4.707	+3.927	+2.353	+928	-568	+397	+23.009
+12,12	-1,60	+0,75	-6,50	+9,42	+7,18	+4,01	+1,52	-0,91	+0,64	+59,44%
+582,30	-86,50	+67,16	-868,50	+470,70	+392,70	+465	+185,60	-113,60	+66,10	+185,55
44,57	43,85	44,19	41,31	45,21	48,46	50,40	51,17	50,70	51,03	
42,86	42,17	42,49	39,73	43,47	46,60	48,47	49,21	48,76	49,08	

REGADIU

1920	1930	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1857-1981
Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.
39.411	39.650	40.456	38.512	42.732	47.262	48.814	51.837	52.257	53.189	
+5.750	+239	+806	-1.944	+4.220	+4.530	+1.552	+3.032	+430	+922	+26.934
+17,08	+0,60	+2,03	-4,80	+10,95	+10,60	+3,28	+5,83	+0,82	+1,76	+102,58%
+575,—	+23,90	+134,33	+486	+422	+453	+310,40	+604,60	+86	+153,68	+217,20
49,23	49,53	50,53	48,10	53,38	59,04	60,97	64,75	65,29	66,44	

SECÀ

1920	1930	1936	1940	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1857-1981
Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.	Habs.
4.485	13.381	12.978	11.448	11.953	11.332	11.133	10.038	9.050	8.525	
+73	-1.104	-403	-1.530	+487	-603	-199	-95	-988	-525	-3.925
-0,50	-7,62	-3,01	-11,78	+4,25	-5,04	-1,75	-0,85	-9,84	-5,80	-31,52%
7,30	-110,40	-67,16	-382,50	+48,70	-60,30	-39,80	-19	-197,60	-87,50	-31,65
1,70	29,29	28,40	25,06	26,12	24,80	24,37	21,97	19,81	18,66	

ticament havia doblat de població. La clapa de regadiu del Segrià sense Lleida, l'any 1981 ofería una densitat de 66,44 habitants per quilòmetre quadrat.

La dècada de més increment de població del regadiu de la comarca la proporciona, igual que en l'informe anterior del Segrià sense Lleida, la dels anys 1910-1920, que experimenta un guany de 5.750 habitants, en passar de 33.661 habitants a 39.411. Això ens permet fer la deducció que l'increment, que ens ha proporcionat aquell període en el dit apartat, és degut exclusivament a l'aportació dels ajuntaments amb superfície regada. Si en lloc de la dècada a què ens acabem de referir, juntem les dues del període 1900-1920, el guany dels ajuntaments de regadiu que aplega aquest espai és de 9.332 habitants, bastant superior als 8.750 que es registren en el període 1940-1960. Podem estimar també notable l'increment de 3.052 habitants experimentat en els cinc anys de 1965-1970, el qual proporciona una mitjana de 604,60 habitants per any, és la més alta de tots els 124 anys estudiats.

Entre 1857 i 1981, tots els municipis que classifiquem com de regadiu del Segrià guanyen població, amb l'excepció de Corbins i Torreserona, situats a tramuntana de la comarca, gairebé amb els confins amb la Noguera, els quals perden 144 habitants —un 12%— el primer i 13 habitants el segon —un 4%—. El municipi d'aquesta clapa regada, que en l'ordre demogràfic es mostra més afavorit, és Mollerussa, el qual, mercès al canal d'Urgell, passa de 967 habitants que tenia l'any 1857 a 8.349 que en registra el 1981, amb un increment de 7.382 habitants, que fan calcular un coeficient del 763,39%. A part els tres anys inicials entre 1857 i 1860, que Mollerussa disminueix de 126 habitants, o sigui un 13%, a continuació fins a 1936, cens darrera cens, aquest ajuntament guanya població i, en el conjunt dels 76 anys, obté una addició de 2.478 habitants, amb un coeficient del 294,64%. En el curs de la darrera guerra civil franquista perd 29 habitants i seguidament, entre 1940 i 1981, en guanya 5.059, amb un 153,78% de coeficient sobre el volum demogràfic de 1940. Per desenes, el salt demogràfic més considerable de Mollerussa el dona entre 1960 i 1970, comptabilitzat en un 73,72% i concretat en 2.837 habitants en xifres absolutes.

Almacelles, afavorida pel canal d'Aragó i Catalunya, en passar de 1.132 habitants a 5.311, aconsegueix un coeficient, en el curs dels 124 anys que estudiem, del 369,18% concretat en l'augment de 4.179 habitants. El màxim increment intercensal l'obté Almacelles en el quinquenni 1960-1970 amb 1.299 habitants, que representen un percentatge del 28% i un guany de 259,80 habitants per any. Vilanova d'Alpicat, que parteix de 1.007 habitants i aprofita el mateix aqüeducte, obté un guany de 1.953 habitants i se situa a 2.960 ídem, amb un 193,94% de coeficient. Vilanova d'Alpicat experimenta però, una miva de 152 habitants entre 1975 i 1981. En els 124 anys que estudiem, Bell-lloc aconsegueix un benefici demogràfic del 168%, igual que Alamús. Miralcamp l'obté d'un 125,38%, Albatarrac d'un 122, Palau d'Anglesola d'un 123,14%, i Artesa de Segre d'un 121,17%. Les sis darreres localitats són totes beneficiades pel canal d'Urgell. Rosselló, que ho és pel canal de Pinyana, obté un guany demogràfic del 144,14%, Alcarràs, que ho és pel d'Aragó i Catalunya, l'aconsegueix d'un 112,35%. Les altres localitats, que pertanyen a la zona de regadiu del Segrià, obtenen beneficis demogràfics inferiors al cent per cent.

Els anteriors càlculs són fets sobre les xifres oficials dels nomenclàtors espanyols sobre habitants de fet, si el realitzem sobre habitants de dret, extrets dels padrons municipals, trobem que, entre 1979 i 1981, hi ha un guany en el conjunt dels municipis del present apartat de 717 habitants, el qual representa un 1,32%, amb onze municipis en guany i disset en minva i un d'estancat.

El secà

La zona de secà de la comarca que ens ocupa apareix arredossada a les Garrigues, i els seus termes municipals s'estenen en vessants que per la seva altitud no els fan aptes per a ésser recorreguts per les canalitzacions derivades del riu Segre, almenys tal com ara apareixen establertes. Hi afegim la Granja d'Escarp, Seròs i Sudanell, la major part dels territoris jurisdiccionals dels quals són en secà i no ofereixen solució de continuïtat amb els anteriorment classificats dins l'eixut. La clapa, així, és constituïda per 12 ajuntaments i 456,60 quilòmetres quadrats. La suma de la població dels seus territoris jurisdiccionals l'any 1857 proporcionava 12.450 habitants i el 1981 havia minvat a 8.525 ídem, amb un descens de 3.925 habitants i un coeficient negatiu del 31,52%. La densitat de població del conjunt l'any 1856 era de 27,25 habitants per quilòmetre quadrat, i havia pasat a 18,66% ídem el 1981.

Sense cap excepció, tots els municipis del Segrià classificats com de secà experimenten pèrdues de població, però no d'una manera ininterrompuda en el període dels 124 anys que considerem. En el conjunt de la dotzena d'ajuntaments que estímem de secà, documentem un agument de població, entre els anys 1857 i 1877, que calculem de 1.218 habitants, que representen un 9,78% de percentatge, seguit d'una baixa de 765 habitants equiparables a un 5,59% en la desena 1877-1887. A continuació ve un creixement de població que afecta tot el curs dels 23 anys transcorreguts ente 1897 i 1920, el qual suma 1.582 habitants, que constitueixen un 12,26%. La xifra òptima de 1920 és de 14.485 habitants i una densitat de població de 31,70 habitants per quilòmetre quadrat. Ve en endavant una minva de 3.037 habitants experimentada entre 1920 i 1940, la qual proporciona un coeficient del 20,96%. Els darrers quatre anys d'aquest període donen per si sols la minva intercensal màxima, calculada en 1.530 habitants, els quals hem d'estimar com la contribució del secà de la comarca a la guerra civil. Entre 1940 i 1950 sembla produir-se un retorn al camp i hi ha un increment de 505 habitants que donen un 4,41%. En endavant la minva és constant i en els 31 anys, entre 1950 i 1981, suma 3.428 habitants, amb una mitjana del 28,67%.

El coeficient de minva més considerable de l'àrea secanera, que aquí ens ocupa, l'ofereix l'ajuntament de Torrebesses amb un 57,14%, en descendir demogràficament de 882 habitants, que tenia l'any 1857, a 378, que en registra el 1981. En arribar a aquesta darrera data, aquest municipi havia perdut mig miler d'empadronats. Entre 1857 i 1910 Torrebesses havia experimentat alts i baixos en la seva xifra de població, però, a partir de 1910 fins a 1981, les minves esdevenen ininterrompudes, per bé que desiguals quant a coeficient. En importància del percentatge negatiu seguien Almatret amb un 55,13%, degut a passar de 1.228 habitants que tenia l'any 1857, a 551 que empadronava el 1981, amb una pèrdua de 677, Aspa que es reduïa d'un 55,02% en el mateix espai de temps, en minvar de 356 habitants, per haver-ne registrat 647 el 1857 i solament 291 el 1981, Llardecans que oferia un coeficient del 38,60%, degut a minvar de 454 habitants, pel pas de 1.176 del cens inicial del període que venim estudiant als 722 del darrer cens. Aquests quatre municipis tenen llurs jurisdiccions territorials en contacte fronterer amb termes municipals garriguencs. Sunyer, Seròs i Alfés, perdien xifres de població equivalents a un 37%, un 31,69% i un 30,34% respectivament, en el període. Maials es restringia en l'ordre demogràfic d'un 25,41%; Sonadell, més atansat a la plana i amb un terme fragmentàriament regat, solament rebaixava la seva població en un 12,19%; Alcanó es reduïa demogràficament amb un 14,76, Sarroca amb un 7,35% i la Granja d'Escarp, també amb una part del seu terme regat, disminuïa la seva minva solament a un 5,80%.

En el parell d'anys 1979-1981, dels 12 ajuntaments, que classifiquem com de secà, n'hi ha deu que han mantingut la minva de població de dret i dos —Sonadell i Sunyer— que s'han incrementat. En aquest minso període, Sonadell ha guanyat 62 habitants de dret i Sunyer s'ha incrementat de 4 igualment de dret, segons els padrons municipals, tal com han estat publicats pel Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya.

Notes:

¹ Ens referim sempre a habitants de fet, llevat de quan indiquem que es tracta d'habitants de dret.

² La divisió territorial de Catalunya —Barcelona, 1937.

³ Nomenclátor de las ciudades, villas, lugares, aldeas y demás entidades de población. Provincia de Lérida. Madrid, 1970.

⁴ Població dels municipis i comarques de Catalunya 1975-1981. Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya.

⁵ Cens de 1982. Recensement général de la population 1982. Institut National de la Statistique et des Études Économiques. 66. Pyrénées Orientales.